

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

*Д.С. Шкіль, студент, Т.В. Опара, асистент
Сумський державний університет, м. Суми*

На сучасному етапі розвитку перед людством дедалі гостріше постає проблема ресурсозабезпечення. Із зростанням населення підвищується загальний рівень потреб, що призводить до появи проблем зменшення кількісних і якісних характеристик природних ресурсів на Землі, а також забруднення навколишнього середовища.

Право власності на природні ресурси встановлене в Конституції України (ст. 13, 14, 142), Цивільному кодексі України (ст. 9, 10, 324), актах екологічного законодавства, які регулюють правовий режим окремих видів природних ресурсів.

Об'єктами права виключної власності народу України є земля, її надра, повітряний простір, водні та інші природні ресурси. До змісту права власності на природні ресурси входить правомірність володіння, користування і розпорядження. Найбільшим власником природних багатств нашої країни є держава.[1]

У більшості країн з розвинутою ринковою економікою природних ресурсів (особливо корисних копалин) споживається більше, ніж вони їх мають. Відсутні ресурси імпортуються переважно з країн, що розвиваються. У силу цього величезні сировинні потоки рухаються в три основні центри їх переробки: Північну Америку, Західну Європу, Східну та Південно-Східну Азію. З огляду на це, виникають дві проблеми: залежність розвинених країн від поставок сировини та сировинну орієнтацію експорту багатьох держав, що розвиваються.

Нерівномірність забезпечення країн природними ресурсами висуває низку закономірностей в економічному розвитку різних країн. Перша з них пов'язана з необхідністю пошуку шляхів більш раціонального використання природних ресурсів в умовах їх нестачі. Особливо гостро ця проблема постає перед розвиненими країнами. Саме тому, їх варіант промислового розвитку в останні десятиліття (економія ресурсів) і є ресурсозберігаючий шлях економічного розвитку.

Раціональне використання і охорона природних ресурсів - важлива природничо-наукова і соціально-економічна проблема, яка вимагає використання системного підходу. Відсутність системного аналізу наслідків запровадження нових технологій у сфері землекористування супроводжується виникненням нових еколого-економічних проблем. Стратегія оптимізації територіальної структури землекористування базується на [2]:

- врахуванні земельно-ресурсної бази, динаміки розселення, регіональних особливостей розвитку продуктивних сил;
- обмеженні відведення продуктивних угідь для не сільгоспцілей;
- здійсненні заходів екологічного планування територій: консервації малопродуктивних та техногенно забруднених угідь;
- застосування економічних важелів впливу на суб'єкти землекористування щодо забезпечення сталості оптимальної структури ландшафтів;
- запровадженні обмежень права власності та права користування землею, що обумовлені екологічними особливостями ландшафтів та специфікою землекористування.

Всі ці складові потребують проведення моніторингу земель, який дає можливість чітко визначити кількісні і якісні характеристики земельних ресурсів і, при необхідності, прийняти своєчасні заходи адекватні фоновому стану земель. Моніторинг земель відображає природоохоронний, ресурсозберігаючий та відтворювальний характер їх раціонального використання, передбачаючи збереження ґрунтів і обмеження негативного впливу на них. Проблемні питання раціонального землекористування можуть бути успішно вирішені при дотримання системи еколого-економічних обмежень та рекомендацій, які повинні мати інституціональну основу [3].

Однією з основних ознак деградації земель в Україні є ерозія ґрунтів. На 30% території України активізувалися процеси карстоутворення, у т. ч. на 27% проявився відкритий карст [4]. Деградаційні процеси ґрунтового покриву проявляються в щорічному від'ємному балансі гумусу, зниженні вмісту поживних елементів ґрунтів і підвищенні їх кислотності, ущільнення, погіршення фізико-хімічних показників, водна ерозія. Площа еродованих земель становить 305,1 тис.га, у т.ч. 176,8 тис. га орних земель.

Всі ці проблеми потребують для свого вирішення людського втручання: меліорація, скорочення повторності обробітку, раціональне використання ґрунтів, розширення площ природних кормових угідь, дотримання оптимального співвідношення між основними елементами живлення та збільшення внесення органічних добрив.

Екологічна проблема - одна з глобальних проблем сучасності. Вона тісно пов'язана з питаннями ресурсодефіцитності, екологічної безпеки та екологічної кризи. Одним із шляхів вирішення екологічної проблеми є шлях «сталого розвитку», запропонований в якості основної альтернативи розвитку людської цивілізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Копиленко О.П. Правознавство. Копиленко О.П., Мозговий Л.І. http://pidruchniki.ws/15950210/pravo/pravo_vlasnosti_prirodni_resursi_yogo_zmist
2. Ситинський В.В., Сявавко М.С., Сохнич А.Я. Землекористування та екологія: системи підтримки прийняття рішень - Львів: НВФ "Українські технології". 2002.- 530 с.

3. Сохнич А.Я. Проблеми використання і охорони земель в умовах ринкової економіки. - Львів: "Українські технології", 2002.- 252 с.

4. Земельний кодекс України: правова основа управління земельними ресурсами - Львів: НВФ "Українські технології", 2000 - 88 с.

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 152-154.